

PROSTOR PO MERI OTROKA

Pogovor z arhitektko Rotijo Badjura

Besedilo: Špela Kuhar (Center arhitekture Slovenije), Damjana Zaviršek Hudnik, Špela Nardoni Kovač (Zavod Dessa)

Fotografije: Rotija Badjura, Blaž Jamšek, Miha Kajzelj, načrt: Rotija Badjura, portret: arhiv arhitekthe

Arhitektka Rotija Badjura rojena leta 1930 je najprej želela študirati geografijo, ker je rada potovala in hodila v hribe. Ko je oče omenil študij arhitekture, se je zanj odločila iz radovednosti, kaj se skriva za to besedo. Ko je izbrala seminar profesorja Ravnikarja, je vedela, da se je odločila za pravi študij. Radovednost jo je spremljala vse življenje, tako osebno kot strokovno. Ravnikarjeva šola ji je dala širino v razmišljanju in v razponu nalog, ki se jih je lotevala, od vrtcev, ki so bili rdeča nit njenega ustvarjanja, do otroških igrišč, stanovanjskih objektov in zgradb v gorskem svetu, pa tudi prizadevanj za ohranitev Kunstlerjeve domačije. Svoj čas je namenjala tudi deljenju svojega znanja, v stanovski organizaciji International Playground Association, na katere simpozijih je tudi predavala, in v strokovnih člankih.

Večino svoje profesionalne poti ste načrtovali otroške vrtce. Kako vas je pot zanesla k tej tematiki?

Na Prulah so bili leta 1959 zgrajeni Kristlovi bloki, v katere so se naselile mlade družine z otroki. V eno od gradbenih barak so po koncu gradnje naselili vrtec. Direktorica našega Projektivnega ateljeja je živela v neposredni bližini, in ko je videla, da primanjkuje prostora za otroke, je predlagala, da bi se lotili načrtovanja otroškega vrtca. Ker starejši arhitekti niso imeli zanimanja za tako delo, je direktorica določila mene. Tako se je začelo.

Kako je potekalo načrtovanje vašega prvega vrtca na Prulah?

Takrat sva začeli sodelovati z ravnateljico vrtca Deso Mušič, ki je bila izjemna vzgojiteljica in tudi kot človek nekaj posebnega. Z njo sva se pogovarjali, kakšen naj bi bil novi vrtec. Pred tem, v času po drugi svetovni vojni, so bili vrtci organizirani predvsem v starih vilah, in to je bil eden prvih vrtcev, zgrajenih na novo. Primerov, kjer bi lahko videli, kakšen naj bi bil sodobni vrtec, ni bilo niti doma niti v tujini, zato sva zasnovali

1

2

1
 Vrtec Prule. Prvi avtoričin vrtec in tudi eden prvih namensko zgrajenih vrtcev v Sloveniji. Še vedno sodobna zasnova s široko klančino, ki povezuje nadstropji, je še danes izjemno privlačna za igro otrok. Foto: Rotija Badjura.

2
 Vrtec Kolezija. Vrtec je zasnovan v dveh vzporednih lamelah z vmesnimi atriji. Ker so otroci radi zunaj in tekajo, je arhitektka vrtec načrtovala z veliko pokritimi zunanji hodniki in z zunanjim igriščem, ki je otrokom omogočalo različne načine igre. Foto: Rotija Badjura.

3, 4

Vrtec Kolezija. Premišljeno zasnovan prerez je omogočil naravno prezračevanje in naravno osvetlitev prostorov v globini objekta. Razgibana streha nad preprostimi volumni daje vrtcu značilno arhitekturno podobo. Foto: Rotija Badjura.

5

Vrtec Kolezija. Arhitektka je v proces ustvarjanja objekta vrtca na različne načine vključevala otroke: s pogovorom, z obiski/ogledi gradbišča in z vključevanjem v oblikovanje podobe vrtca. Sestavni del prvotne podobe vrtca Kolezija so bili tako denimo fasadni paneli, ki so jih porisali otroci. Foto: Rotija Badjura.

svoje normative o velikosti posamezne enote, o številu otrok v posamezni igralnici in o organizaciji prostorov. Predvsem sva opazovali otroke, kako se igrajo in kaj potrebujejo za svojo igro. Tako je tudi kot ena od komunikacij nastala klančina, saj majhni otroci težko hodijo po stopnicah. Klančina je bila hkrati tudi igralo. Ko je bil prulski vrtec zgrajen, so se na njegovi osnovi pripravili normativi za načrtovanje vrtcev.

Kaj se vam je pri načrtovanju vrtca zdelo še posebej pomembno?

Z go. Deso Mušič sva otroke spraševali, kaj jim je všeč, kaj radi delajo in v katerih prostorih se radi igrajo. Ker so povedali, da so radi zunaj in da radi tekajo, sem vrtece načrtovala s pokritimi zunanji hodniki. Vedno sem v sklopu vrtca

načrtovala tudi večje zunanje igrišče, ki je otrokom omogočalo različne načine igre.

Kako je na vaše razmišljanje pri načrtovanju vrtcev vplival profesor Edvard Ravnikar, pri katerem ste diplomirali?

Spomnim se prvih ur v njegovem seminarju, kjer je od nas zahteval, da razmišljamo s svinčnikom, da svoje misli prenesemo na papir. To je bila veččina, ki mi je zelo pomagala pri načrtovanju. Profesor je bil človek z izjemnim znanjem. Dal nam je širino, ki nam je pomagala kasneje, pri samostojnem delu.

Koliko vrtcev ste načrtovali v Sloveniji in koliko v nekdanji Jugoslaviji?

S sodelavko sva nekoč prešteli vse vrtece in jih v Sloveniji našli šestdeset in še šestdeset v

Makedoniji ter štiri na Hrvaškem. Včasih se je po mojih projektih gradilo tudi do deset objektov hkrati. Vse gradnje sem sama nadzorovala.

Kako je potekalo delo v Urbanističnem zavodu-Projektivni atelje, v katerem ste bili zaposleni?

Imela sem svojo risalnico in vedno dva do tri sodelavce, ki so mi pomagali pri načrtovanju, med počitnicami pa se je izmenjalo tudi veliko študentov na praksi. Radi so delali z menoj, ker sem jih pogosto vodila na gradbišča. Vsak teden sem bila en dan na gradbiščih, zjutraj sem se usedla v avto in obiskovala gradbišča po vsej Sloveniji. Pri projektih so mi pomagali kalkulanka, statik in več risarjev. V podjetju so bili tudi inženirji strojništva, elektrotehnik in akustike, s katerimi sem se posvetovala o podrobnostih.

6

7

6, 7

Vrtec Logatec in vrtec Rožnik. Zunanji ureditvi vrtcev Logatec in Rožnik kažeta arhitektkino prizadevanje za celovito ureditev prostorov za otroke, tako notranjih kot zunanjih. Domiselna uporaba kanalizacijskih cevi pri ustvarjanju otroškega igrišča je ena njenih značilnih inovacij. Foto: Rotija Badjura (vrtec Logatec) in Blaž Jamšek (vrtec Rožnik).

Ste bili pri načrtovanju vrtcev omejeni s finančnimi sredstvi?

Neprestano sem bila omejena s finančnimi sredstvi. Vedno so govorili: »Hočemo imeti tak in tak vrtec, za toliko in toliko otrok, pa mora biti dober vrtec, denarja imamo pa zelo malo.« Konstrukcije smo naredili betonske, ker je bilo to najpreprosteje za izvedbo, uporabljali smo tudi jeklene nosilce, v nadaljevanju pa sem uporabljala opeko in les. Vedno sem delala lesene stropove, ker so bili tako vizualno kot akustično najprimernejši.

Ste načrtovali tudi notranjo opremo za vrtce?

Takrat je bilo zelo malo tipske opreme, ki bi jo lahko uporabili, zato smo večino opreme načrtovali s sodelavci v ateljeju.

Leta 1967, že zelo zgodaj v svojem strokovnem delu, ste zasnovali publikacijo z naslovom **Tipski projekti vrtcev (Urbanistični zavod – Projektivni atelje – UZPA)**. Je bila to vaša pobuda?

Kolegica Vida Battelino je delala na Centralnem zavodu za napredek gospodinjstva in me je zaradi mojih izkušenj z načrtovanjem otroških vrtcev povabila k sodelovanju. Ker se je v tem času gradilo zelo veliko vrtcev, so potrebovali usmeritve pri načrtovanju. Šele leta 1982 pa je Skupnost otroškega varstva Slovenije izdala publikacijo Standardi in normativi za družbeno vzgojo in varstvo predšolskih otrok.

Med letoma 1975 in 1978 ste na temo otrok v urbanem okolju kot predavateljica sodelovali na podiplomskem študiju za zdravnike pediatre.

Kako je prišlo do tega sodelovanja?

Pri načrtovanju vrtcev je pomagala tudi zdravnica, ki me je povabila k sodelovanju. Pri vsakem vrtcu je namreč sodeloval pediater za higienska in druga vprašanja. Svetoval je na primer, naj se mlajši in starejši otroci v prostorih vrtca ne mešajo, naj pa bo omogočeno druženje zunaj, kjer virusi počasneje potujejo in je manj možnosti za okužbe. Pripravila sem predavanja o tem, kako je treba načrtovati prostore, da bodo otroci v njih ostali zdravi in da se bodo v njih dobro počutili tudi zaposleni.

Kje ste dobili gradivo za pripravo predavanj?

Gradiva s tega področja takrat ni bilo, črpala sem iz svojih izkušenj pri gradnji in načrtovanju vrtcev.

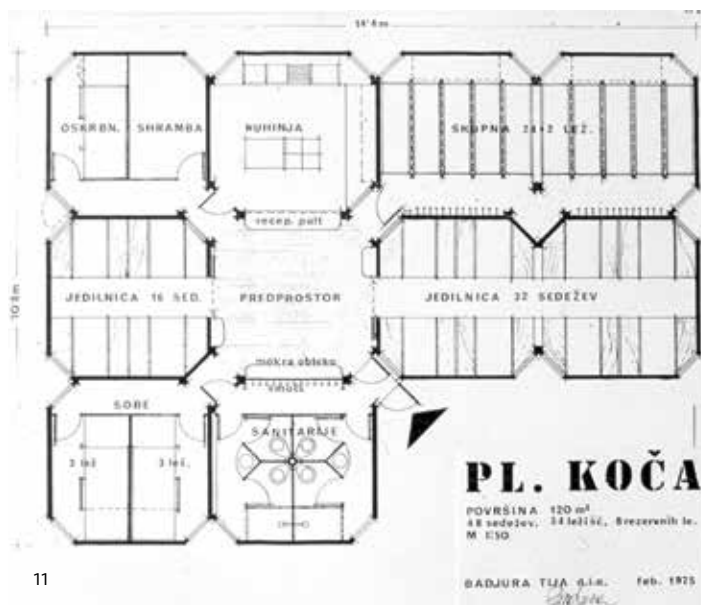
8

9

10

11

V letih 1972–1985 ste bili predstavnica Jugoslavije v mednarodni organizaciji International Playground Association (IPA). Ste se tej organizaciji pridružili sami?

Ne, nisem se ji pridružila sama, oni so me našli, ker so poznali moje delo. Enkrat letno so v različnih državah potekali seminarji, te sem obiskovala do razpada organizacije leta 1985. Bila sem tudi v organizacijskem odboru simpozija v Ljubljani, kjer smo predstavili naše delo. Organizirala sem ekscurzijo po Sloveniji, na kateri smo udeležencem pokazali naše vrtce. Bili so navdušeni nad našimi objekti.

Poleg vrtcev ste načrtovali tudi samostojna otroška igrišča v novih stanovanjskih soseskah. Se katerega še posebej spomnite?

Da, igrišč sem načrtovala zelo veliko. Spomnim se velikega igrišča v Šiški, ki pa ga zdaj ni več. Izdelala sem ga iz samih betonskih cevi različnih premerov, ki so ostale po gradnji kanalizacije za novo stanovanjsko sosesko v Šiški. Velike cevi so bile namenjene prehodom med posameznimi deli igrišča, v srednjih ceveh so bili kotički za skrivanje in igro. Male cevi smo postavili kot zidce. Potem so si otroci izbrali vsak svojo cev in so v njej hranili igrače, ali pa so si uredili svoje brlogce.

Leta 1983 ste na Univerzi v Ljubljani končali interdisciplinarni podiplomski študij prostorskega in urbanističnega planiranja. Tema vašega podiplomskega študija je bila življenjski prostor populacije starosti od 0 do 14 let v urbaniziranem

okolju. Kako to, da ste se 24 let po diplomi odločili za podiplomski študij?

Za študij sem se odločila, ker se mi je zdelo, da moram vedeti še kaj več. Opravila sem 33 izpitov, vse v prvem roku. Takrat sem imela majhnega sina, s katerim sem se ukvarjala popoldan, zvečer pa sem vsak dan študirala do desete ure. Študij mi ni delal težav, ker sem imela že veliko strokovne prakse, mlajši so imeli več težav.

Med letoma 1970 in 1977 ste pri Planinski zvezi Slovenije vodili odbor za gradnje v gorskem svetu.

Ker sem veliko hodila v hribe in ker so bili prostori Projektivnega ateljeja, v katerem sem bila zaposlena, blizu zgradbe Planinske zveze Slovenije in

8, 9

Osnovna šola Ilirska Bistrica. Zasnovane šole odlikuje odpiranje notranjih prostorov navzven, tako z dolgimi pogledi kot z nadaljevanjem/prehajanjem notranjih komunikacijskih poti v poti, ki vodijo po šolskem zemljišču. Foto: Rotija Badjura.

10, 11

Prenosna planinska postojanka. Napredno zasnovan prototip bivaka: osmerokotne samooskrbne osnovne enote za 6 do 8 ljudi bi se sestavljale v večje konglomerate, ki bi lahko nadomestili planinske kočice. Foto: Miha Kajzelj, načrt: Rotija Badjura.

12

13

12, 13

Kunstlerjeva domačija. Kunstlerjeva domačija, mestna kovačija v Ljubljani, je bila last avtoričine družine po mamini strani. Rotija Badjura je za prizadevanja za zaščito in ohranitev domačije leta 1999 prejela priznanje Henry Ford European Conservation Award. Foto: Rotija Badjura.

smo se z njihovimi zaposlenimi pogosto srečevali, sem prevzela vodstvo odbora, v katerem smo pričeli načrtno urejati gradnje v gorskem svetu. Skupaj smo si ogledali vse planinske kočice in zabeležili, kaj je treba pri posamezni koči popraviti ali na novo zgraditi. Pri Planinski zvezi Slovenije takrat ni bilo nikogar, ki bi strokovno vodil projekte.

Leta 1975 ste načrtovali prenosno planinsko postojanko. To je bil zelo napreden projekt; kako je prišlo do izvedbe?

Ker se je pokazala potreba po dodatni planinski postojanki na Kredarici, sem v sodelovanju z Alešem Kunaverjem in Avtomontažo zasnovala osmerokotno osnovno enoto za 6 do 8 ljudi z lastnim virom sončne in vetrne energije ter

zbiralnikom vode, da bi lahko delovala samoskrbno. Enoto bi lahko na lokacijo, kjer bi jo sezonsko potrebovali, prepeljal helikopter. Zasnovana je bila tako, da bi se posamezne enote lahko sestavljale v večje enote, ki bi nadomeščale planinske kočice. Prototip bivaka ni bil nikdar prepeljan na Kredarico, kot je bilo prvotno načrtovano. V Bavšici je služil kot sedež vodstva mladinskega planinskega tabora, leta 1999 pa je bil žal uničen.

Leta 1999 ste prejeli priznanje Henry Ford European Conservation Award za zaščito Kunstlerjeve domačije – mestne kovačije v Ljubljani. Kako je potekala prenova?

Kunstlerjeva domačija je hiša naše družine, bila je dom moje matere. Je stara kovačija, ki so jo hoteli

porušiti. Več kot desetletje sem se borila za to, da je obstala. Sedaj je pod spomeniško zaščito, a je ni mogoče obiskati, ker ni odprta za javnost. Kovačija in kolarska delavnica sta bili zelo dobro ohranjeni, z vso opremo, ki sta jo uporabljala že moj ded in praded, zato niso bili potrebni posegi, šlo je predvsem za to, da se domačija ohrani.

Kaj se vam zdi v arhitekturnem načrtovanju najpomembnejše?

Najpomembnejše v arhitekturi je načrtovati in zgraditi prostor, ki je funkcionalen in v katerem se ljudje dobro počutijo.

Za pomoč pri pripravi intervjuja se zahvaljujemo Janji Barši in Kseniji Bregar Golobič z Ministrstva za izobraževanje, znanost in šport.